

אנחנו כאן בשביל הפרות

ניר מן*

ומי שאמר שאלוהים נמצא בפרטים הקטנים, לא יצא לו להכיר את אֵס ההעזה של אלה שהולכים על כל הקופה – דודו את קומפני.

עשן סטייקים סמיך

במוצאי חג השבועות שקעה השמש מעדנות מעבר לגלבו. רוח קיץ חרישית נשבה בצמרות האקליפטוסים ומכיוון חצר המבכירות היתמר עשן סטייקים כבד. מדשאת הפארק המלבלב של הרפתנים נסגרה בחומת באלות, וקורפוס נערי המכון רצו בין השולחנות עם מגשים עמוסים לעייפה. נתחי אנטרקוט ושאטורבריאן well-done עסיסיים וחרוכים בשולי האומצה המדממת, קציצות גורמה רוחשות מתובלות כדבעי והררי צ'יפס מטוגן. המולת התכונה הקדחתנית סביב סירי הבשרים לא היתה מביישת את אטליזי היוקרה בכיכר המדינה ואת הקייטרינג המלוקק באולמי החתונות הנוצצים של רסיטל. אבל כל אלה עלובים ונלעגים לעומת תפאורת הרקע הטבעית. בכניסה למתחם האירוע קיבלו הקרואים הרבים טיישירט שחורה כמו חליבות הלילה בחורפים סחופי הגשם, כשהמבכירות מסרבות לצאת מהסככה והזקנות מקבוצה ג' מבוססות בבון הטובעני. על חולצת הטריקו הוטבע הסלוגן האלמותי "רפת בית-השיטה – 40 שנים ליוחנן כהן", ונראה עכשיו שמישהו לא ידע. על באלות הקש ניתלו תמונות מההיסטוריה של הרפת, וכמו בכל טקס גאלה השתרך תור הממתינים לחתימה בספר האורחים. וכשיוחנן מזמין – אין סירובים.

מי לא היו שם? אצולת הווטרינרים – דר' אברמסון, דר' אבנר שוהם, דר' דורון בר; סקציית המזריעים ומבקרי החלב – גילי שחר, ענבר, אברהם יפה, ראובן אלט, חן, ואיציק; ראשי ההתאחדות, האריסטוקרטיה של נהגי החלב מקואופרטיב 'בית שאן – חרוד' מאז ומעולם, סוחרי הבהמות, רפתני בית-השיטה

קרוב לוודאי שציבור הרפתנים הרחב בארץ מעולם לא שמע על יוחנן כהן מבית-השיטה. אין שום סיבה להתפלא על האנונימיות המוחלטת שלו, מפני שכל חשיפה תקשורתית היא פשוט ממנו והלאה. לא שיוחנן הוא סוכן חשאי עלום-שם מממלכת הצללים או טייקון פיננסי מעולם הבנקאות הספינקסי, להפך. אבל את מה שיש לרפתן הוותיק להגיד, הוא אומר לפרות. לא סתם אומר, הוא צועק להן את זה בקולי קולות. יוחנן, הרפתן האולטימטיבי מהגורדיה הישנה של החקלאות העברית שתאוות הפרסום והרייטינג מביאה לה את האגזמה, מעדיף לדבר עם פרות, ולא עם עיתונאים תל-אביביים שאין להם צל של מושג ירוק מהחיים האמיתיים.

אז זהו, שעל דודו שפיר, חברו לעבודה של יוחנן ואגדה בפני עצמו, הקודים הדוקטוריאריים האלה לא ממש עובדים. הוא עוד לא נולד כשיוחנן כבר יצא עם הפרות למרעה באספסת, והוא לא מחויב לאידאולוגיית האלמוניות המסתגרת והמסתגפת. לפי כך, כשמלאו ארבעים שנים לעבודתו של יוחנן ברפת, היה ברור שדודו הולך להרים הפקה גרנדיוזית כמו שהוא יודע, עם נועה ארנברג עם כל הפירוטכניקה, הסטיילינג והקלאסה. ובגדול.

דיון ההכנה לקראת אירוע המילניום ברפת נערך באולם הישיבות בלשכת ראש הממשלה. לא פחות. מבחינת דודו והחברים הבלתי-אפשריים שלו, זאת לא יותר מטריטוריה מובנת מאליה. האלמנט הטבעי שלו הרי זה לערבב אנשים בקוקטייל נגד כל הסיכויים. ושם, במחיצת כורסתו ההיסטורית של בן-גוריון ושולחן הממשלה עם מפת הלבד הידוקה ממלחמת העצמאות, גובשה הנוסחה המנצחת למסיבה. הקונספציה היתה ממש לא מסובכת,

* כותב הרשימה הוא יליד הקיבוץ בית-שיטה, עם עבר עשיר בענף הרפת.

מתעכבים ודאי על הרזומה ההורס שלו, אבל בבראנז'ה שערכי ההתייחסות שלה נקבעים במדדים מקצועיים של ספירת ספרמה בזרמה, מבנה עטין של הבנות ותוצאות גנטיות בהתעברויות, הרומנטיקה המלנכולית פשוט לא תופסת. צהבהבות מוכרת עיתונים לא שייכת למגרש של החבר'ה האלה.

"שבועות הוא החג המסורתי של הרפתנים בבית השיטה", אמר דודו. "קשה לדעת מתי זה התחיל בדיוק. אולי באופוריה אחרי ששת הימים, כאשר במצעד הדרמטי בענפים החקלאיים חילקו ברפת ארטיקים מרובעים לכל המשק לציון הנצחון המונומנטלי על נאצר. אולי עוד לפני זה, בגלל החלב ומאכליו. בשבועות צבי מלך היה אופה לרפתנים חגיגה קולינארית לפי כל גיוני הפרוטוקול הגסטרונומי. עוגות גבינה מפוארות, לחמניות משובחות עם בצל נימוחות בחמאת תנובה". הוא תיאר את שלל הפיגורות בגאלריה הרפתנית מישראל קסלברונר הקצב מעפולה, שאחרי שחיתת אונס של איזו נבלה, ציפורה אשתו העמיסה את נתחי הפרה המפורקת לטנדר הגרוטאה; משיכות החבל בהמלטות כשהעגל הסרבן היה מזנק מהרחם בשפריצים מהשיליה; הקטע הקבוע של יגאל וניר שפר עם המנוע המקרטע של בריכת ההכסלון שנכבה באמצע סצינת הריצה המשוגעת של המבכירות במנהרת הריסוס נגד קרציות; התרחבות המעגל הקוסמופוליטי כשלצד הפרות הדניות מהתערוכה החקלאית, הגיע גם פול, האולפניסט וסוכן 'המוסד', שהיה מזיין על ערימת גרעיני הכותנה; ריצות העירום הליליות של המתנדבים ברפת שקבעו טרנד עולמי היסטרי; ובנות הגרעינים שרגע לפני העליה לאורטל העלו את רף הביצועים הלוקאליים. וכך רצו הסיפורים על גיוס 'ניחוח חציר' של חברי המשק בליל שבת לבניית המתבנים; על תמי ששברה את מחסום העשרת אלפים, גלילה שהיתה פותחת שערים, כנענית העיוורת שחלבו אותה עם שישה מאריכים, בלהה הנוגחת, דנובה הפלגמאטית ובתה הנהדרת דזירה העתודה, העגל של פאולוס וההרבעות

לדורותיהם, וכמובן משפחותיהם הענפות של חתני השמחה – יוחנן כהן ובוטו חנוכי, מרכז הרפת המסיים. דמויות מיתולוגיות מתולדות הענף. גילה דויטש, שעבדה שנים רבות ברפת תל-יוסף ולאחר ה'פילוג' הקימה את היונקיה וטיפחה שנים רבות את גידול העגלות. גילה זוכרת היטב איך ה'כלניות' (החיילים הבריטיים בתקופת המנדט) גררו אותה בכוח כשנאבקה איתם בדרך מהרפת למכלאות הגירוש לרפיח, ואיך הצליחה לברוח לחלוב את הפרות שגעו מכאב בעטינים מתפוצצים. בניהם ונכדיהם של גאולה וצבי מלר ז"ל, מייסדי הרפת במשק. שגב ירבעם, מנהל 'יקבי הגולן' לשעבר, שהרבה שנים לפני שלמד להסניף את ארומת נתוי הקרנף-סוביניון מבציר הסתיו, לימד אותו יוחנן כהן איך לא לשפוך את הפנצילין לטנק החלב, כשהצטרף לצוות הרפתנים בכיתה י'.

יוחנן היה לא שקט. מנשה ומיכאל מבקרי החלב לא הגיעו משום מה. גם את פרופ' ישי אבישי, דיקאן הפקולטה לפיזיקה גרעינית באוניברסיטת באר-שבע, שלפני מסלולו המטאורי באקדמיה רץ אצל יוחנן במסלול התליבה, הוא עדיין לא פגש. אבל הערב עוד צעיר וצופן הפתעות בחובו.

מהארטיקים בששת הימים ועד ריצות העירום

כששככה ההתרגשות החגיגית וההתרפקות הנוסטלגית, ולחיצות ידיהם של מי שלחצו אלפי-אלפי פטמות בחייהם, התכנסו המוזמנים לפרק התרבותי. מתי מעט מוותיקי-הוותיקים היו יכולים לחשוב לפי הטראסק ומכובדות הפורום, שתיכף אפרים שמאראגד יעלה לברך מטעם ההתאחדות וטבנקין ינאם בשם מזכירות הקיבוץ המאוחד. אבל דוקא פרק הנאומים היה לאקוני. ככה זה בעידן הקליפים הווירטואלי – מסרים ממוקדים, קליטים עם פאנץ' ליין מוחץ. מסתבר שגם בתחום השואו התקשורת העכשווי, הפירמה הרפתנית יכולה ללמד עוד שיעור ושניים את מורי ההלכות האולטרא-מודרניות.

דודו פתח, במקומונים השיינקינאים היו

חנוכי, המתגייס לשורות ההתאחדות. פרופ' מימי ברמן סיפר על היכרותו עם בועז חנוכי במהלך לימודיו בפקולטה לחקלאות. "לבונו יכולת נדירה להתמודד עם אתגרים מקצועיים תוך התנסות מחקרית ויצירת שיתוף פעולה מפרה עם אנשי השטח. הוא לקח על עצמו לטפל במיסוד תוכנת נוע"ה (ניהול עדרי הבקר לחלב) שתדרבן ותקדם את הענף לתנופה עתידית. יש לו יכולת למלא את התפקיד בהצלחה מירבית".

יוחנן אורן, מרכז המשק בבית-השיטה שחוזר לרכז את הרפת, סקר את התפתחות הענף. "היום יש לנו 300 חולבות, 3.5% שומן ו-3.2% חלבון, 30,000 חידקים, 3.5 מיליון ליטר חלב, ממוצע של 12,500 ליטר לחולבת, ועוד היד נטויה להעלאת ההשגיות המקצועית". אז זהו. שגם במסכת הנאומים חולל דודו את הלא-ייאמן. שלושה נואמים כבדים בשש דקות; את אפוס סיפורי יוחנן כהן פתח הוטרניר דר' חיים שטורמן: "בראשית דרכי עבדתי ברפת בית-השיטה. אני זוכר שיוחנן היה נער בבית הספר שהיה עוזר לצבי מלר ז"ל. פעם היה לנו

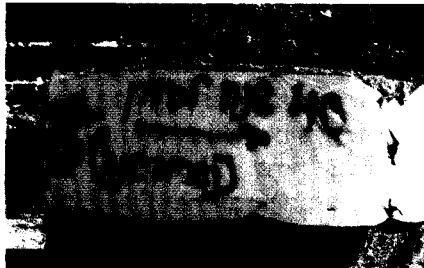
של דה-גול. וכמובן, האטרף הבלתי גמור של חליבות הלילה. "בחג השבועות השנה אנחנו חוגגים לכבודם של יוחנן כהן ובונו חנוכי, אנחנו חוגגים לכבוד שנות עבודתנו, ובעיקר אנחנו חוגגים לעתידה של הרפת בבית-השיטה", אמר. את דבריו סיים בקריאה קטגורית לאנשי בית-השיטה להיאבק על קיומה של הרפת במשק ונגד רוחות ההפרטה ומכירת החיסול הקולוסאלי בשם בשורת הרפורמה.

מאבק על קיום הרפת

"הרפורמה בענף הרפת נמצאת בצומת דרכים", הכריז יוסי מלול, מזכיר התאחדות מגדלי בקר לחלב. "הרפת הינה נדבך יסודי בחקלאות הישראלית, ומסקנות הבדיקה העדכנית שבוצעה בקיבוצים מצביעות באורח מובהק על התרומה התשתיתית וההוגית של ענף הרפת למשק המעורב. אני מאחל לבית-השיטה שעוד שנים רבות תתקיים הרפת המקומית כמקור הכנסה כלכלי מכובד וכמרכיב בסיסי בזהות הקיבוצית". את ברכתו התמציתית חתם באיחולי הצלחה חמים לבועז

קטע מהופעת הבכורה האד-הוקית של להקת 'מילק זה סיסטם' (לפי לחן "שיר הלהקה"):

חלב בעטינים זאת הססמה שלנו
ורפתנים גאים כולנו עד אחד.
ואם לא תאמינו
בואו ותראו כיצד.

בשבתות, כן אנחנו במכון
בסדר פסח – אנחנו בהיכון
ובלילות הולכים למשוך עוד המלטה
וכל זה לא נכנס בכלל להפרטה – לא נכנס להפרטה.

פזמון:

תמיד תמיד ידעתי שאני רפתן מאד מוכשר,
לכן את המדגה עזבתי וגם את הבקר.
מביא פרות לחליבה ולמקלחת
ובאבוס מוסיף להן עוד קילו שחת.
לה, לה, לה...

להיות תמיד מוכן דקה אחר דקה
לחלוב פרות בין הפסקה להפסקה – בין הפסקה להפסקה".

מילים: זוהר ארז

שעולמו השני במגרשי הכדורגל. גם בשנת הנצחון הסוחף של הפועל תל-אביב עם הדאבל המשכר, אי-אפשר לשכוח שההתחלה היתה באליפות 'גביע הקואופרטיב' בעמק; במדור הספורט ב'למרחב' ממנו למד לקרוא ולכתוב; ובתיבת כרטיסי ההזרעה של הפרות שבה הוחבאו טופסי הטוטו בניגוד מוחלט להחלטת אסיפת החברים... בועז סיפר איך גם בעידן הדיגיטלי עוקף יוחנן את כל המחשבים, ועוד לא נולד הביל גייטס שישכיל לתכנת את שיובוך תורנויות החגים והשבתות לפי שעון הקיץ והחורף, מועדי מבחני הבגרות של הי"בניקים, תאריכי המילואים והנסיעות לחו"ל, כמו יוחנן כהן.

אפשר לתאר את טקס הצילומים הקבוצתי, הענקת המתנות ותשובת בעלי השמחה; אפשר גם להתפייט על כוכבי הזהב שניצתו ברקיע המחשיך, על קרירות הערב המענגת הנוסכת געגועים לימים משכבר. אפשר, אבל בדיוק אז הודיעו ברדיו על מותו של אסאד נשיא סוריה. ויוחנן כמו יוחנן, נדרך בחפ"ק שלו במכון, לקבלת העידכונים, הדיווחים והערכות המצב. יתהפך כדור הארץ; איש לא יזיז אותו ממסלול בן ארבעים שנים שכולו מוכוון לעתיד. ^{החידה}

מקרה שפרה מסוימת היתה מגיעה באופן קבוע לחליבת הבוקר כשרבע אחד שלה ריק. שלושה רבעים גדושי חלב ופטמה אחת ריקה. צבי טען שזעמן (נחש שחור) גדול יונק ממנה בלילה. בוקר אחד יוחנן הסתווה במארב כדי לפענח את החידה. הוא התחבא בנקודת מסתור וגילה שהפרה אגרטל היא זאת שיונקת ממנה חלב.

נועם רבינוביץ', מבכירי הפסלים היוצרים כיום בישראל, סיפר כיצד קלט אותו יוחנן עם הגיעו לבית-השיטה לממלכת חליבות הלילה שהיתה בשליטתו הבלעדית, ועל מערכת החשבונות והפנקסנות שניהל יוחנן עם הפרות. "הוא הרפתן היחיד בעולם, שפרה שעולה לו על העצבים חוטפת ממנו כוס מים לאוזן".

יוחנן כהן הצטרף לרפת בעקבות אביו שמחה, ותיק הרפתנים המגלם את סיפורה של רפת בית-השיטה. מימי המרעה ומגיפת הפה והטלפיים ועד הדרישות המתוכננות והשתלת העוברים. בצהריים הוא משתרך מהאקונומיה עם האוכל לחולבי הלילה בקופסת הפח; בחליבת צהריים הוא יכול להוציא מהכלים עם טקס הדלקת הסיגריה לפני העלאת קבוצה א' למכון; וסוגר עם נהג מיכלית החלב את פולחן הציפס בסוף הלילה. כהן הרפתן הנצחי